

Van Rode School naar Groene School

Uit een rapport van de Inspectie van het Onderwijs, dat in april gepubliceerd werd, blijkt dat steeds meer leerlingen geschorst worden. In driekwart van de gevallen gaat het om jongens. Geweld is de voornaamste oorzaak van verwijdering: “Veel onderwijsinstellingen geven aan geen antwoord te vinden op de groeiende problemen. Daarom gaan ze bij ongewenst gedrag vaker over tot schorsingen”. In dit artikel zet Jan Ruigrok Rood Gedrag, dat altijd verliezers oplevert, tegenover Groen Gedrag dat mensen verbindt. Van Rode School naar Groene School.

“Iedere schorsing is een beetje verliezen, maar ja, je moet toch wat om de boel op poten te houden”, verzucht een schoolleider. Zijn machteloze gevoel, dat voor de meeste schorsers zal gelden, geeft aan dat het ingaat tegen de manier waarop hij met leerlingen wil omgaan. De schorser vergeldt, voor zijn gevoel noodgedwongen, kwaad met kwaad. Hij verandert de geschorste leerling in een looser en omdat hij zichzelf opzadelt met een rotgevoel, maakt hij van zichzelf ook een beetje een looser. Losers beschadigen zichzelf of hun omgeving. In dit artikel noemen we het Rood Gedrag. Rood gedrag levert altijd verliezers op.

Daar tegenover zetten we Groen Gedrag: gedrag waarmee mensen zichzelf en anderen tot winnaars maken. Groen gedrag verbindt mensen. Scholen waar alles soepel en rustig verloopt, zijn meestal groen

tot op het bot. Spannend wordt het als leerlingen, collega's of ouders Rood Gedrag vertonen. Probeer dan maar eens Groen te reageren in plaats van te schorsen.

Groene scholen werken ook wanneer het gaat om situaties die tot schorsing kunnen leiden vanuit de volgende uitgangspunten:

- 1) Op onze school werken leuke mensen die de moeite waard zijn.
- 2) Ze zijn heel goed in staat hun eigen conflicten op te lossen.
- 3) Overal waar mensen werken, komen conflicten voor. Dat is niet erg; daar leer je van.
- 4) Hoe sneller je conflicten oplost, hoe minder ze uit de hand lopen.
- 5) Als leerlingen op school op een goede manier leren met conflicten om te gaan, hebben ze daar hun hele leven plezier van.
- 6) Een goede manier van conflicthantering

- maakt de school voor iedereen leuker.
7) Op een leuke school leer je meer.

Rood gedrag

Rood gedrag is afgeleid van de Dramadriehoek van Karpman, zoals door Maarten Kouwenhoven beschreven in 'Transaktionele Analyse in Nederland'. Mensen in de Dramadriehoek nemen de rol aan van Slachtoffer, Redder of Aanklager. Als je in de dramadriehoek zit, bestaat de wereld uit mensen die deugen en die niet deugen.

Mensen in de dramadriehoek verwisselen steeds van rol: Aanklager wordt Slachtoffer wordt Redder enzovoort en houden daarmee het drama in stand. Conflicten die vanuit de Dramadriehoek worden 'opgelost' of benaderd kennen verliezers en (korte-termijn-) winnaars. Gedrag vanuit de dramadriehoek is Rood Gedrag.

Dramadriehoek

Leerling Bart loopt door de gang uit een zak chips te eten. "Zo Bolle, dat moet jij vooral doen", zegt leraar Ab als Aanklager tegen Bart. Bart trekt zich de opmerking aan en meldt zich in tranen als Slachtoffer bij mentor Christien die als Redder hem over de bol aait, een glaasje water geeft en zegt met meneer Ab te gaan praten. Christien wordt Aanklager als ze Ab aanspreekt op zijn ongepaste grappen en de schade die hij hiermee aan Barts tere kinderziel toebrengt. Ab voegt zich (als Slachtoffer) bij de harde kern van collega's in de lerarenkamer en vertelt wat dat 'jonge mens, net van de lerarenopleiding' hem verteld heeft. Zijn collega's zeggen (als Redders) dat het toch niet gekker moet worden op school, vragen bij de wisseling van de les (als Aanklagers) aan Christien waarom ze Ab heeft geschoffeerd. Zwaar teleurgesteld in de wereld in het algemeen en haar collega's in het bijzonder verlaat Christien (als Slachtoffer) de school. Ze komt chagrijnig thuis en krijgt een conflict met haar partner omdat ze (als Aanklager) haar boosheid op hem afreageert en hem op zijn falie geeft omdat hij weer niets aan het huis heeft gedaan. Haar man.... enzovoort.

We geven nog wat schoolvoorbeelden van Rood Gedrag.

De situatie	Rode Schoolreacties van de leraar of schoolleiding		
	Vanuit De Aanklagerrol: repressie	Vanuit de Slachtofferrol: ontkennen of negeren	Vanuit de Redderrol: tolereren
Een leerling slaat op het schoolplein een andere leerling een gebroken neus.	De dader wordt drie dagen geschorst en krijgt de boodschap dat hij de volgende keer van school wordt gestuurd. Er wordt aangifte bij de politie gedaan.	Niemand van de leraren of schoolleiding doet iets. Men doet alsof men het niet gezien heeft. Tegen de ouders van het slachtoffer wordt gezegd: "Wij kunnen niet alles in de gaten houden. Het schoolplein valt buiten onze verantwoordelijkheid".	Het slachtoffer wordt verzorgd en de leraren gaan op zoek naar de achterliggende redenen waarom de dader tot zijn daad gekomen is. Zijn daad wordt goed gepraat. Hij had een slechte jeugd bijvoorbeeld. Er gebeurt verder niets.
Drie leerlingen blowen op een schoolavond.	De leerlingen worden naar huis gestuurd en krijgen straf. De ouders worden ingelicht. De volgende keer volgt meer straf.	Niemand van het team doet iets. Men doet alsof men niets gezien (of geroken) heeft.	De leraar laat met lachje merken dat hij heus wel in de gaten heeft wat er aan de hand is, maar hij laat het zo. Misschien neemt hij zelf ook een haaltje.
De halve klas zit te klieren en voert niets uit.	Er volgt een strafrepetitie voor iedereen: wie niet horen wil, moet voelen. De goeden moeten onder de kwaden lijden.	De leraar gaat in de lerarenkamer iets voor zichzelf doen: "Ze zoeken het maar uit".	De leraar pakt een dvd'tje of kaartspellen en gaat met de leerlingen iets gezelligs en leuks doen.

Waar mensen de rol aannemen van Aanklager, Slachtoffer of Redder vertonen ze Rood Gedrag, bij Groen Gedrag nemen mensen geen rollen aan. Ze zijn Assertief, Kwetsbaar en Zorgzaam. Uit het onderstaande schema blijkt dat de basis van Groen handelen in principe vrij simpel is:

	Rode Schoolreacties			Groene Schoolreacties
	Aanklagers disciplineren	Slachtoffers negeren	Redders tolereren	zijn Assertief, Kwetsbaar en Zorgzaam
Zij kenmerken zich door:	veel structuur	geen structuur, geen ondersteuning	veel ondersteuning	structuur én ondersteuning
Het rode zit vooral in een tekort aan:	ondersteuning	structuur én ondersteuning	sturing en structuur	

Hoewel de basis van Groen handelen simpel lijkt, blijkt uit het onderzoek van de Inspectie voor het Onderwijs de praktijk weerbarstiger. Dat zit vaak in de uitnodiging en in de instrumenten.

Uitnodiging tot Rood Gedrag

Met Rood Gedrag breng je jezelf of anderen schade toe. Iemand die Rood Gedrag vertoont, nodigt de ander uit te reageren met ander Rood Gedrag: een leerling slaat, de leraar straft. Leerlingen leren hiervan: als je vervelend bent, krijg je straf.

Een Groene reactie gaat uit van structuur én ondersteuning: een leerling die een ander slaat, wordt de toegang tot de les ontzegd. Op het moment dat de gemoederen zijn bedaard vindt er een gesprek plaats tussen de betrokkenen waarbij slachtoffer en dader met elkaar in gesprek worden gebracht en samen hun conflict oplossen onder leiding van een derde; de mentor, een leraar of door leerlingen in de rol van mediator.

Andere voorbeelden. Twee leerlingen hebben ruzie, de leraar kiest partij en 'lost op' zonder een beroep op hun eigen probleemoplossend vermogen te doen.

Een leerling ligt huilend achter zijn tafel, de leraar troost en zoekt oplossingen en verzachtingen zonder de leerling zelf zijn probleem te laten aanpakken.

Als deze interventies slagen, lijkt het probleem van tafel en kan iedereen verder. Maar wat leren leerlingen hiervan: wanneer we problemen hebben zijn er leraren om het op te lossen; wie zielig doet krijgt aandacht.

Wat kan de wereld simpel zijn...

Instrumenten voor Groen Gedrag

Bij een Groene denker flitsen op cruciale momenten steeds de woorden Structuur en Ondersteuning door zijn hoofd. Daaraan toetst hij zijn handelen. Een cruciaal moment is bijvoorbeeld de eerste les van het schooljaar.

Hoe maakt een leerkracht in die eerste les duidelijk dat bij hem of haar een duidelijke en veilige structuur heerst en dat hij ook houdt van zijn leerlingen; er werkelijk voor hen zal zijn als het er op aankomt? Wie slaagt erin de leerlingen na een eerste les het lokaal te laten verlaten met het gevoel 'die leraar ziet ons helemaal zitten en is ook nog een enorm duidelijk'?

De vraag is dan meestal met voorbeelden te komen, van hoe je dat doet. Gelukkig trap ik er net niet in. Het geven van ongevraagde adviezen is een schoolvoorbeeld van Rood Gedrag. Ik kan er beter van uitgaan dat iedere leraar de mooiste voorbeelden daarvan in zijn hoofd heeft zitten. En wie daaraan twijfelt, moet nog even zoeken. Ze zitten er wel...

Groene denkers denken voordat ze met leerlingen aan de slag gaan na over de manier waarop ze structuur

en ondersteuning gaan bieden. Wat voor leerlingen kan ik verwachten; welk gedrag zou ik graag bij hen zien en wat moet ik doen om dat gedrag te versterken? Wanneer kan ik welke problemen verwachten en wat kan ik nu al doen om die problemen te tackelen?

Waardevolle instrumenten zijn ontwikkeld waarmee ook op stressvolle situaties Groen kan worden gereageerd en dus schorsing kan worden voorkomen. Scholen die werken vanuit de ideeën van Herstelrecht en die met leerlingen non(agressie)contracten afsluiten, slagen er prima in daarmee

Spannend wordt het als leerlingen, collega's of ouders Rood Gedrag vertonen. Probeer dan maar eens Groen te reageren

het aantal schorsingen te verminderen. Beide onderwerpen kwamen in Tijdschrift voor leerlingbegeleiding 27/5 en 27/6 en in Bij de Les 2/1 aan de orde.

Bij Herstelrecht brengt de school daders en slachtoffers bij conflicten met elkaar in gesprek waarbij de dader de kans krijgt de schade die hij heeft aangericht te herstellen. Een misverstand dat zich hierbij wel eens voordoet, is

dat mensen denken dat herstelacties altijd in de plaats komen van straffen en schorsen. Waar herstelrecht wordt toegepast, neemt het aantal schorsingen sterk af omdat er in de manier waarop conflicten worden aangepakt naast een heldere structuur ook veel ondersteuning zit. Dit neemt niet weg dat er zich situaties kunnen voordoen dat een school niet anders kan dan schorsen. Een Groene School staat dan wel voor de volgende stap: hoe zorg je ervoor dat de gestrafte leerlingen er weer helemaal bij hoort? Een herstelgesprek met de betrokkenen kan dan voor iedereen de lei weer schoonmaken.

Jan Ruigrok is trainer/adviseur bij KPC Groep in 's-Hertogenbosch.

Informatie

www.kpcgroep.nl

Contact: j.ruigrok@kpcgroep.nl

